

**GLAVNA SLUŽBA
ZA REVIZIJU JAVNOG SEKTORA
REPUBLIKE SRPSKE**

78000 Banja Luka, Vuka Karadžića 4
Republika Srpska, BiH
Tel: +387(0)51/247-408
Faks: +387(0)51/247-497
e-mail: revizija@gsr-rs.org

**Izveštaj o provedenoj finansijskoj reviziji
Opštine Laktaši
za period 01.01-31.12.2020. godine**

Broj: RV049-21

Banja Luka, 29.07.2021. godine

SADRŽAJ

I	IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA	1
	Izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja	1
II	IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA	4
	Izvještaj o reviziji usklađenosti.....	4
III	REZIME DATIH PREPORUKA.....	5
IV	KRITERIJUMI ZA REVIZIJU USKLAĐENOSTI.....	6
V	IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ REVIZIJI (NALAZI)	7
	1. Uvod	7
	2. Provođenje preporuka iz prethodnog izvještaja.....	7
	3. Zaključak o funkcionisanju sistema internih kontrola	8
	4. Nabavke.....	9
	5. Priprema i donošenje budžeta	10
	6. Finansijski izvještaji	10
	6.1. Izvještaj o izvršenju budžeta.....	11
	6.1.1. Prihodi i primici.....	11
	6.1.2. Rashodi i izdaci.....	14
	6.1.3. Budžetski rezultat (suficit/deficit).....	18
	6.1.4. Neto finansiranje.....	19
	6.1.5. Razlika u finansiranju	19
	6.2. Bilans uspjeha	19
	6.2.1. Prihodi.....	19
	6.2.2. Rashodi.....	20
	6.2.3. Finansijski rezultat.....	20
	6.3. Bilans stanja.....	20
	6.3.1. Poslovna aktiva.....	21
	6.3.2. Poslovna pasiva	24
	6.3.3. Vanbilansna evidencija.....	26
	6.4. Bilans novčanih tokova	26
	6.5. Vremenska neograničenost poslovanja.....	26

6.6.	Potencijalna imovina i potencijalne obaveze	27
6.7.	Napomene uz finansijske izvještaje	27

I IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA

Izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja

Mišljenje sa rezervom

Izvršili smo reviziju Konsolidovanog finansijskog izvještaja Opštine Laktaši koji obuhvata Bilans stanja, Bilans uspjeha, Izvještaj o promjenama neto imovine, Bilans novčanih tokova, Periodični izvještaj o izvršenju budžeta i Periodični izvještaj o izvršenju po računovodstvenim fondovima sa stanjem na dan 31.12.2020. godine i za godinu koja se završava na taj dan. Revizijom smo obuhvatili pregled značajnih transakcija, objašnjavajućih napomena uz finansijske izvještaje i primjenu računovodstvenih politika u revidiranom periodu.

Po našem mišljenju, osim za navedeno u pasusu Osnov za mišljenje sa rezervom, Konsolidovani finansijski izvještaj Opštine Laktaši istinito i objektivno prikazuje, u svim materijalnim aspektima, finansijsko stanje imovine i obaveza na dan 31.12.2020. godine i izvršenje budžeta za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa propisanim okvirom finansijskog izvještavanja.

Osnov za mišljenje sa rezervom

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske i relevantnim ISSAI standardima revizije 2200-2810. Naša odgovornost za provođenje revizije detaljnije je opisana u pasusu Odgovornost revizora. Reviziju smo sprovedli u skladu sa ISSAI 130 - Etičkim kodeksom, ispunili smo naše ostale etičke odgovornosti i nezavisni smo u odnosu na subjekta revizije.

Smatramo da su pribavljeni revizijski dokazi, s obzirom na propisani okvir finansijskog izvještavanja dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnov za naše revizijsko mišljenje o finansijskom stanju imovine, obaveza i izvora i izvršenju budžeta.

Kao što je navedeno pod tačkom 6. izvještaja:

Kod sačinjavanja Konsolidovanog finansijskog izvještaja za 2020. godinu, Opština Laktaši nije izvršila konsolidaciju kako je propisano članom 123. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike, jer nije izvršila uključivanje neto imovine/kapitala javnih ustanova i preduzeća pod njenom kontrolom ili značajnim uticajem iz njihovih bilansa stanja u konsolidovani bilans stanja.

Kao što je navedeno pod tačkom 6.3.1.3. izvještaja:

Dugoročni zajmovi koji se odnose na potraživanja od Komunalnog preduzeća „Budućnost” a.d. Laktaši i finansijski rezultat ranijih godina više su iskazani za 135.000 KM, jer nije izvršena procjena naplativosti i korekcija vrijednosti shodno odredbama člana 73. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike.

Kao što je navedeno pod tačkom 6.4. izvještaja:

Bilans novčanih tokova nije sačinjen u skladu sa članom 42. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika i zahtjevima MRS-JS 2 Izvještaj o novčanim tokovima (paragrafi 22 i 24), jer nisu iskazani prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti po osnovu

transfera sredstava iz Programa javnih investicija u iznosu od 200.000 KM, kao ni odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti po osnovu grantova u iznosu od 200.000 KM.

Ključna pitanja revizije

Ključna pitanja revizije su, po našem profesionalnom mišljenju, ona pitanja koja su bila najznačajnija u vršenju revizije finansijskih izvještaja za godinu koja se završava na dan 31. decembar 2020. godine. Ova pitanja smo razmotrili u okviru revizije finansijskih izvještaja kao cjeline, a u formiranju našeg mišljenja ne dajemo odvojeno mišljenje o tim pitanjima. Osim pitanja opisanih u pasusu Osnov za mišljenje sa rezervom nema drugih pitanja koja treba objaviti u izvještaju o reviziji.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Načelnik opštine je odgovoran za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima za javni sektor, odnosno propisanim okvirom finansijskog izvještavanja za javni sektor važećim u Republici Srpskoj. Ova odgovornost obuhvata: osmišljavanje, primjenu i održavanje internih kontrola koje su relevantne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale usljed prevare i greške; odgovarajuća objelodanjivanja relevantnih informacija u Napomenama uz finansijske izvještaje; odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvenih procjena koje su primjerene datim okolnostima i nadzor nad procesom izvještavanja. Pri izradi finansijskih izvještaja rukovodstvo je odgovorno da procijeni stalnost poslovanja i da objelodani pitanja vezana za vremensku neograničenost poslovanja.

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izvještaja

Naš cilj je da steknemo razumno uvjerenje o tome da li finansijski izvještaji, kao cjelina, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze uzrokovane prevarom ili greškom, kao i da sačinimo i objavimo revizijski izvještaj, koji sadrži naše mišljenje. Razumno uvjerenje predstavlja visok nivo uvjerenja, ali nije garancija da će revizija, koja je izvršena u skladu sa ISSAI standardima revizije uvijek otkriti materijalno značajne pogrešne iskaze kada oni postoje.

Pogrešni iskazi mogu nastati kao posljedica prevare ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako, pojedinačno ili zajedno, mogu uticati na ekonomske odluke korisnika koje se donose na osnovu finansijskih izvještaja.

Zbog činjenice da se revizija sprovodi provjerom na bazi uzorka i da u sistemu internih kontrola i računovodstvenom sistemu postoje inherentna ograničenja, postoji mogućnost da pojedine materijalno značajne greške ostanu neotkrivene.

Revizija uključuje sprovođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o iznosima i objelodanjivanjima datim u finansijskim izvještajima. Izbor postupaka je zasnovan na revizijskom prosuđivanju i profesionalnom skepticizmu, uključujući procjenu rizika materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izvještajima, nastalih usljed prevare i greške. Prilikom procjene rizika, revizor razmatra interne kontrole koje su relevantne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja, u cilju osmišljavanja revizijskih postupaka koji su odgovarajući u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja odvojenog mišljenja o efektivnosti internih kontrola. Revizija takođe uključuje ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika utemeljenih na vremenskoj neograničenosti poslovanja i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja.

Izjavljujemo da smo postupili u skladu sa relevantnim etičkim zahtjevima u vezi sa nezavisnošću. Ostvarili smo komunikaciju sa odgovornim licima subjekta revizije u vezi sa

planiranim obimom i vremenskim rasporedom revizije, ključnim revizijskim pitanjima i drugim važnim pitanjima i značajnim nalazima revizije, uključujući značajne nedostatke u sistemu internih kontrola koji se mogu identifikovati tokom revizije.

Banja Luka, 29.07.2021. godine

Glavni revizor

Jovo Radukić, s.r.

II IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA

Izvještaj o reviziji usklađenosti

Mišljenje

Uz reviziju Konsolidovanog finansijskog izvještaja Opštine Laktaši za 2020. godinu, izvršili smo reviziju usklađenosti aktivnosti, finansijskih transakcija i informacija iskazanih u finansijskim izvještajima sa značajnim zakonskim i drugim propisima.

Po našem mišljenju, aktivnosti, finansijske transakcije i informacije iskazane u finansijskom izvještaju Opštine Laktaši za 2020. godinu su, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa propisima kojima su regulisane.

Osnov za mišljenje

Reviziju usklađenosti smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske i ISSAI 4000-Standard za reviziju usklađenosti.

Vjerujemo da su pribavljeni revizijski dokazi dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnov za naše mišljenje o usklađenosti aktivnosti, finansijskih transakcija i informacija iskazanih u finansijskim izvještajima sa propisima kojima su regulisane.

Odgovornost rukovodstva za usklađenost

Pored odgovornosti za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja, Načelnik opštine je takođe odgovoran da osigura da su aktivnosti, finansijske transakcije i informacije iskazane u finansijskim izvještajima u skladu sa propisima kojima su regulisane.

Odgovornost revizora za reviziju usklađenosti

Pored odgovornosti da izrazimo mišljenje o finansijskim izvještajima, naša odgovornost podrazumijeva i izražavanje mišljenja o tome da li su aktivnosti, finansijske transakcije i informacije iskazane u finansijskim izvještajima, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa propisima kojima su regulisane. Odgovornost revizora uključuje obavljanje procedura kako bi pribavili revizijske dokaze o tome da li je poslovanje Opštine Laktaši obuhvaćeno prema definisanim kriterijumima, usklađeno sa zakonskim i drugim propisima. Procedure podrazumijevaju procjenu rizika od značajnih neusklađenosti sa zakonima i propisima koji regulišu poslovanje Opštine Laktaši.

Banja Luka, 29.07.2021. godine

Glavni revizor

Jovo Radukić, s.r.

III REZIME DATIH PREPORUKA

Preporuke vezane za finansijske izvještaje

Preporučuje se Načelniku opštine da obezbijedi da se:

- 1) prilikom sačinjavanja Konsolidovanog finansijskog izvještaja vrši konsolidacija entiteta pod kontrolom u skladu sa članom 123. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike,
- 2) vrši procjena naplativosti i korekcija vrijednosti dugoročnog zajma, koji se odnosi na potraživanja od KP „Budućnost”, shodno odredbama člana 73. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike,
- 3) u bilansu novčanih tokova prezentuju prilivi i odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti u skladu sa zahtjevima MRS-JS 2 Izvještaj o novčanim tokovima (paragrafi 22 i 24) i članom 42. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika,
- 4) u Napomenama uz finansijske izvještaje objelodanjuju sve informacije u skladu sa članom 46. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika i zahtjevima MRS-JS 1 Prezentacija finansijskih izvještaja i drugih relevantnih standarda.

Preporuke vezane za usklađenost poslovanja

Preporučuje se Načelniku opštine da obezbijedi da se:

- 1) utvrde pravila i kriterijumi za raspodjelu sredstava granta i da se isti primjenjuju.

IV KRITERIJUMI ZA REVIZIJU USKLAĐENOSTI

- Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske;
- Zakon o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj;
- Zakon o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske;
- Odluka o izvršenju rebalansa budžeta Opštine Laktaši za 2020. godinu;
- Statut opštine Laktaši;
- Zakon o lokalnoj samoupravi;
- Zakon o statusu funkcionera jedinica lokalne samouprave;
- Zakon o radu;
- Zakon o porezu na dohodak;
- Zakon o doprinosima;
- Posebni kolektivni ugovor za zaposlene u oblasti lokalne samouprave Republike Srpske;
- Zakon o javnim nabavkama;
- Zakon o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske;
- Zakon o uređenju prostora i građenju;
- Zakon o porezu na nepokretnosti;
- Zakon o šumama;
- Zakon o vodama;
- Zakon o javnim putevima;
- Zakon o koncesijama;
- Zakon o komunalnim djelatnostima;
- Zakon o komunalnim taksama;
- Zakon o zaštiti od požara;
- Zakon o socijalnoj zaštiti;
- Zakon o sportu.

V IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ REVIZIJI (NALAZI)

1. Uvod

Opština Laktaši (u daljem dijelu teksta: Opština) nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Republike Srpske i obuhvata površinu od 388 km². Prema konačnim rezultatima popisa za 2013. godinu na području Opštine živi 34.210 stanovnika koji su organizovani u 11 mjesnih zajednica i raspoređeni u 37 naseljenih mjesta.

Opština ostvaruje svoje nadležnosti u skladu sa Ustavom, Statutom, Zakonom o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 97/16 i 36/19) i drugim važećim propisima, kojima su utvrđena područja odgovornosti, nadležnosti organa i način finansiranja opštine.

Organi opštine su Skupština i Načelnik opštine. Skupština opštine, koju čine 29 odbornika, je organ odlučivanja i kreiranja politika opštine. Načelnik opštine zastupa i predstavlja Opštinu, nosilac je izvršne vlasti, rukovodi radom Opštinske uprave i odgovoran je za njen rad.

U skladu sa utvrđenim kriterijumima za ocjenu razvijenosti, odlukom Vlade Republike Srpske, Opština je za 2020. godinu svrstana u kategoriju razvijenih jedinica lokalne samouprave.

Sredstva za rad Opštine u 2020. godini obezbijeđena su iz poreskih i neporeskih prihoda, grantova, transfera, primitaka od nefinansijske i finansijske imovine, zaduživanja i ostalih primitaka.

Opština posluje u sistemu trezorskog poslovanja (SOFI), a u Glavnoj knjizi trezora Opštine (u daljem tekstu: GKT) u okviru fonda 01 (budžet u užem smislu), fonda 03 (fond grantova) i fonda 05 (fond za posebne projekte) evidentirane su finansijske transakcije Opštinske uprave i nižih budžetskih korisnika.

Konsolidovani finansijski izvještaj Opštine čine finansijski izvještaji Opštinske uprave i nižih budžetskih korisnika Javne ustanove Centar za socijalni rad Laktaši (u daljem tekstu: Centar za socijalni rad), Javne ustanove Centar za predškolsko vaspitanje i obrazovanje Laktaši (u daljem tekstu: Centar za predškolsko vaspitanje i obrazovanje), Javne ustanove Centar za kulturu i obrazovanje Laktaši (u daljem tekstu: Centar za kulturu), Javne ustanove Turistička organizacija opštine Laktaši (u daljem tekstu: Turistička organizacija), Javne ustanove Sportska dvorana Laktaši (u daljem tekstu: Sportska dvorana) i Javne ustanove Narodna biblioteka „Veselin Masleša” Laktaši (u daljem tekstu: Narodna biblioteka).

Na dostavljeni Nacrt izvještaja o provedenoj finansijskoj reviziji nije bilo primjedbi.

Preporuke date u ovom izvještaju, u cilju njihovog naglašavanja, boldovane su i pisane italic slovima.

2. Provođenje preporuka iz prethodnog izvještaja

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske provela je finansijsku reviziju Opštine za 2016. godinu i tom prilikom dato je sedam preporuka za finansijske izvještaje i tri preporuke za usklađenost.

Opština je dostavila Glavnoj službi za reviziju javnog sektora Republike Srpske, Plan aktivnosti za realizaciju preporuka po Izvještaju o provedenoj finansijskoj reviziji za period 01.01-31.12.2016. godine, u roku propisanom članom 21. stav (3) Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 98/05 i 20/14). U toku

provođenja revizije dostavljen je Izvještaj o provedenim aktivnostima na otklanjanju nepravilnosti po datim preporukama.

Od deset preporuka koje su date Načelniku opštine, provedeno je osam preporuka, a dvije preporuke su djelimično provedene.

Preporuke koje se odnose na sačinjavanje Bilansa novčanih tokova u skladu sa članom 42. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika (tačka 6.4. izvještaja) i objelodanjivanja u Napomenama uz finansijske izvještaje u skladu sa zahtjevima MRS JS i članom 46. Pravilnika o finansijskom izvještavanju za budžetske korisnike (tačka 6.7. izvještaja), djelimično su provedene.

3. Zaključak o funkcionisanju sistema internih kontrola

Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Opštinske uprave opštine Laktaši i izmjenama i dopunama pravilnika („Službeni glasnik Opštine Laktaši” broj 01/20, 04/20, 07/20, 08/20 i 09/20) u Opštini je obrazovano šest odjeljenja kao osnovne organizacione jedinice i četiri posebne organizacione jedinice i tri samostalna odsjeka, a radi efikasnijeg izvršavanja zakonskih i statutarnih obaveza Opštinske uprave obrazovane su mjesne kancelarije za pojedina naseljena mjesta na području opštine.

Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Opštinske uprave opštine Laktaši na dan 31.12.2020. godine sistematizovano je 101 radno mjesto (službenici i namještenici) sa ukupno 122 izvršioca.

Na dan 31.12.2020. godine ukupan broj zaposlenih bio je 112, od čega je 97 zaposleno na neodređeno vrijeme, 12 na određeno vrijeme i 3 funkcionera.

U toku 2020. godine, na osnovu objavljenog javnog konkursa, radni odnos na neodređeno zasnovala su dva zaposlena. Takođe, sa sedam izvršilaca zasnovan je radni odnos na određeno vrijeme i zaposlen je jedan pripravnik.

Uvidom u dokumentaciju obavljenog redovnog godišnjeg popisa imovine i obaveza sa stanjem na dan 31.12.2020. godine utvrđeno je da je popis obavljen u skladu sa odredbama Pravilnika o načinu i rokovima vršenja popisa i usklađivanja knjigovodstvenog stanja sa stvarnim stanjem imovine i obaveza („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 45/16).

Do dana određenog za popis vršeno je usaglašavanje potraživanja i obaveza sa dužnicima i povjeriocima. Neusaglašeno stanje potraživanja od Komunalnog preduzeća „Budućnost” a.d. Laktaši (obrazloženo u tački 6.3.1.3. izvještaja) i razlog zašto usaglašavanje nije izvršeno, Opština nije objelodanila u Napomenama, što nije u skladu sa članom 18. stav 3. Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 94/15 i 78/20). U toku revizije, na odabranom uzorku provedene su nezavisne potvrde (konfirmacije) salda potraživanja i obaveza i tom prilikom nisu utvrđena značajnija odstupanja.

U Opštini je uspostavljena jedinica interne revizije u skladu sa članom 19. Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 91/16). Godišnjim planom interne revizije u 2020. godini planirano je i izvršeno osam pojedinačnih revizija.

U skladu sa članom 14. Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske, u 2019. godini, imenovano je odgovorno lice za uspostavljanje, sprovođenje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrole.

U 2020. godini, u skladu sa planom rada na uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrole, definisani su ključni poslovni procesi i sačinjena je lista poslovnih

procesa u skladu sa tačkom 22. podtačke 3 i 4. Uputstva o načinu i postupku uspostavljanja i sprovođenja sistema finansijskog upravljanja i kontrole („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 99/17) i izrađena je Knjiga poslovnih procesa (podtačka 5. uputstva), uspostavljen je registar rizika i usvojena Strategija upravljanja rizicima (član 8. zakona), donesen je Pravilnik o sistemu finansijskog upravljanja i internim kontrolama u Opštinskoj upravi Opštine Laktaši, te su sačinjeni godišnji izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti na uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrole za 2020. godinu, plan rada na uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrole za 2021. godinu i Izjave o dostignutom stepenu razvoja sistema internih finansijskih kontrola, kao i o planiranim mjerama za uspostavljanje nedostignutog nivoa razvoja sistema internih finansijskih kontrola u 2021. godini.

Uspostavljeni sistem internih kontrola nije funkcionisao na način da je obezbijedio istinito i fer izvještavanje, što je osim u ovoj tački navedeno u tačkama 5, 6, 6.3.1.3, 6.4. i 6.7. izvještaja.

4. Nabavke

Planom nabavki za 2020. godinu i izmjenama i dopunama plana nabavki u Opštini je planiran 171 postupak javnih nabavki u ukupnoj vrijednosti od 4.936.174 KM bez uračunatog poreza na dodatu vrijednost (u daljem dijelu teksta: PDV).

Prema izvještaju o realizaciji, u 2020. godini, proveden je i okončan 131 postupak javnih nabavki, od čega je 59 direktnih sporazuma, 23 konkurentskih zahtjeva, 36 otvorenih postupaka, 9 pregovaračkih postupaka bez objave obavještenja i 4 postupka nabavke provedenih putem Aneksa II dio B Zakona o javnim nabavkama. Ugovorena je vrijednost javnih nabavki od 3.958.109 KM (bez PDV-a), a od ugovorene vrijednosti sa 31.12.2020. godine ukupno je realizovano 3.457.221KM (bez PDV-a).

Razlika između planiranih i realizovanih predmeta nabavki sa 31.12.2020. godine je 1.478.953 KM (bez PDV-a), od kojih je 500.889 KM (bez PDV-a) razlika između ugovorenog i realizovanog, a 978.065 KM (bez PDV-a) nije ugovoreno a bilo je planirano. Prema obrazloženju datom za potrebe revizije, razlika između ugovorenog i realizovanog se najvećim dijelom odnosi na zaključene okvirne sporazume u 2020. godini a koji će se realizovati u 2021. godini, a razlika između planiranog i ugovorenog je posljedica neprovođenja raznih aktivnosti uslijed problema nastalih zbog vanredne situacije uzrokovane pandemijom korona virusa.

Revizijskim ispitivanjem je obuhvaćeno 20 postupaka javnih nabavki i to 8 otvorenih postupaka, 4 konkurentska zahtjeva, 3 direktna sporazuma, 3 pregovaračka postupka bez objave obavještenja i 2 postupka provedena putem Aneksa II dio B Zakona o javnim nabavkama u vrijednosti od 2.942.901 KM (bez PDV-a), što čini oko 60% ukupno planiranih javnih nabavki.

Ispitane su nabavke (bez PDV-a) asfaltiranja i rehabilitacije saobraćajnica na području opštine Laktaši (1.025.551 KM), asfaltiranje saobraćajnica na području opštine Laktaši (299.015 KM), izbor najpovoljnije banke za zaduženje opštine Laktaši po osnovu kratkoročnog kredita (700.000 KM), izgradnja mosta na rijeci Turjanici u Ljubatovcima (254.138 KM), razgrtanje i uklanjanje snijega sa gradskih saobraćajnica (102.562 KM), održavanje prohodnosti lokalnih i nekategorisanih puteva u zimskim uslovima na području opštine Laktaši za zimsku sezonu 2020/21 (160.606 KM), čišćenje, regulacija, sanacija i zaštita vodotoka i kanala (89.310 KM), protiverozivne mjere-redovno čišćenje regulacija sanacija i zaštita vodotoka i kanala (108.632 KM), goriva za potrebe sanacije infrastrukture u mjesnim zajednicama (53.215 KM), usluge jednogodišnjeg održavanja i proširenje postojećeg Geografskog informacionog sistema (19.096 KM), usluge i održavanje

multifunkcijskih uređaja sa softverom koji vrši monitoring svih uređaja na mreži (21.360 KM), usluge objavljivanja oglasa i konkursa putem štampanih medija (6.863 KM), obnova jednogodišnjih licenci (12.295 KM), nabavka cvijeća (5.976 KM), nabavka pića (4.836 KM), rušenje bespravno izgrađenih objekata (21.248 KM), fizičko obezbjeđenje objekta Opštine Laktaši (18.748 KM), izgradnja vodovodnog priključka za vjerski objekat u Aleksandrovcu (7.918 KM), računarske opreme (25.632 KM) i vanredne intervencije iz oblasti komunalnog reda (5.900 KM).

Revizijom nisu utvrđena odstupanja i neusklađenosti sa Zakonom o javnim nabavkama („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 38/14).

5. Priprema i donošenje budžeta

Skupština opštine Laktaši je dana 17.12.2019. godine donijela je Odluku o usvajanju budžeta opštine Laktaši za 2020. godinu u iznosu od 18.000.000 KM i Odluku o izvršenju budžeta opštine Laktaši za 2020. godinu, a dana 30.10.2020. godine donesena je Odluka o usvajanju rebalansa budžeta opštine Laktaši u iznosu od 16.900.000 KM.

Rebalansom budžeta opštine Laktaši planirani su poreski prihodi (10.160.500 KM), neporeski prihodi (4.407.173 KM), grantovi (109.800 KM), transferi između ili unutar jedinica vlasti (960.600 KM), primici za nefinansijsku imovinu (50.000 KM), primici od finansijske imovine (22.000 KM), primici od zaduživanja (700.000 KM), ostali primici (183.500 KM) i raspodjela suficita iz ranijih godina (u kojem su sadržana i neutrošena namjenska sredstva) u iznosu od 306.427 KM.

Rebalansom budžeta opštine Laktaši planirani su rashodi za lična primanja (5.614.650 KM), rashodi po osnovu korišćenja roba i usluga (3.832.460 KM), rashodi finansiranja i drugi finansijski troškovi (92.860 KM), subvencije (253.000 KM), grantovi (1.486.485 KM), doznake na ime socijalne zaštite koje se isplaćuju iz budžeta Republike, opština i gradova (2.346.600 KM), rashodi finansiranja, drugi finansijski troškovi i rashodi transakcija razmjene između ili unutar jedinica vlasti (92.340 KM), rashodi po sudskim rješenjima (135.000 KM), transferi između ili unutar jedinica vlasti (18.875 KM), budžetska rezerva (40.000 KM), izdaci za nefinansijsku imovinu (1.157.166 KM), izdaci za otplatu dugova (1.619.814 KM) i ostali izdaci u iznosu od 210.750 KM.

Nakon rebalansa budžeta izvršeno je 20 realokacija u ukupnom iznosu od 186.622 KM, od čega je 12 realokacija izvršeno unutar odjeljenja Opštinske uprave u iznosu 123.042 KM, a 8 realokacija izvršeno je unutar nižih budžetskih korisnika u iznosu od 63.580 KM.

Rebalansom budžeta za 2020. godinu planirana je budžetska rezerva u iznosu od 40.000 KM. Shodno odlukama Načelnika opštine izvršena je raspodjela budžetske rezerve u iznosu od 36.292 KM, od čega na grantove (31.292 KM) i doznake građanima koje se isplaćuju iz budžeta opštine u iznosu od 5.000 KM.

Revizijom nisu utvrđene neusklađenosti u odnosu na regulativu koja definiše proces pripreme i donošenja budžeta.

6. Finansijski izvještaji

Opština je sačinila Konsolidovani finansijski izvještaj za korisnike budžeta opštine Laktaši za 2020. godinu u skladu sa članom 26. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 15/17) i obrasce finansijskog izvještaja sa Napomenama dostavila Ministarstvu finansija u skladu sa članom 49. (stav 6) pomenutog pravilnika.

Prilikom sačinjavanja Konsolidovanog finansijskog izvještaja za 2020. godinu, Opština nije izvršila konsolidaciju kako je propisano članom 123. Pravilnika o računovodstvu,

računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 115/17 i 118/18), jer nije izvršila uključivanje neto imovine/kapitala entiteta pod kontrolom (javnih ustanova i preduzeća) iz njihovih bilansa stanja primjenom procenta učešća kapitala Opštine u osnovnom kapitalu ustanova i preduzeća (Komunalnih preduzeća „Budućnost“ a.d. Laktaši (u daljem dijelu teksta: KP „Budućnost“) i „Komunalac“ a.d. Laktaši (u daljem dijelu teksta: KP „Komunalac“), Javnog preduzeća „Dep-ot“ d.o.o. Banja Luka (u daljem dijelu teksta: JP „Dep-ot“) i Javne zdravstvene ustanove Dom zdravlja „Dr Mladen Stojanović“ Laktaši (u daljem dijelu teksta: JZU Dom zdravlja).

Preporučuje se Načelniku opštine da obezbijedi da se prilikom sačinjavanja Konsolidovanog finansijskog izvještaja vrši konsolidacija entiteta pod kontrolom u skladu sa članom 123. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike.

6.1. Izvještaj o izvršenju budžeta

Izvršenje budžeta Opštine za period 01.01.-31.12.2020. godine iskazano je u obrascu PIB (Periodični izvještaj o izvršenju budžeta) i u obrascu PIF (Periodični izvještaj o izvršenju po računovodstvenim fondovima).

U obrascu PIB iskazani su budžetski prihodi i primici u iznosu od 16.507.823 KM, što je 1% niže u odnosu na rebalans budžeta. Budžetski rashodi i izdaci iskazani su u iznosu od 15.597.264 KM, što je 8% niže u odnosu na rebalans budžeta.

U Napomenama uz finansijske izvještaje, Opština je objelodanila informaciju da je na poziciji raspodjela suficita iz ranijeg perioda planiran iznos od 306.427 KM koji se odnosi na raspoređena sredstva iz suficita iz ranijeg perioda i neutrošena namjenska budžetska sredstva iz ranijeg perioda po osnovu ekspropriacije zemljišta i granta Republičkog sekretarijata za raseljena lica i migracije Republike Srpske. Izvršenje na pomenutoj poziciji iskazano je u iznosu od 261.827 KM.

U obrascu PIF iskazani su ostvareni prihodi i primici, rashodi i izdaci (osim prihoda i rashoda obračunskog karaktera) u okviru fonda 01, 03 i 05 i predstavljaju ukupna sredstva i ukupnu potrošnju na nivou Konsolidovanog finansijskog izvještaja Opštine u okviru GKT. Ukupni prihodi i primici iskazani su u iznosu od 18.766.614 KM i ukupni rashodi i izdaci u iznosu od 17.678.857 KM.

Skupština opštine je dana 27.05.2021. godine donijela zaključak o usvajanju Godišnjeg izvještaja o izvršenju budžeta opštine Laktaši za 2020. godinu.

6.1.1. Prihodi i primici

Opština je u obrascu PIF iskazala prihode i primitke u iznosu od 18.766.614 KM, od čega na fondu 01 (16.507.823 KM), fondu 03 (200.000 KM) i na fondu 05 (2.058.791 KM), a čine ih prihodi (17.790.992 KM) i primici u iznosu od 975.622 KM.

6.1.1.1. Prihodi

Prihode čine poreski i neporeski prihodi, grantovi i transferi između ili unutar jedinica vlasti.

Poreski prihodi su iskazani u iznosu od 10.071.179 KM, a najvećim dijelom ih čine indirektni porezi prikupljeni preko Uprave za indirektno oporezivanje BiH (7.772.054 KM), porezi na lična primanja i prihode od samostalnih djelatnosti (1.341.959 KM) i porezi na imovinu u iznosu od 829.938 KM.

Neporeski prihodi su iskazani u iznosu od 4.354.675 KM, od čega se na Opštinsku upravu odnosi 3.901.556 KM i niže budžetske korisnike iznos od 453.119 KM, a najvećim

dijelom se odnose na prihode od zakupa i rente (570.267 KM), administrativne naknade i takse (101.204 KM), komunalne naknade i takse (1.085.643 KM), naknade po raznim osnovama (1.949.607) i prihode od pružanja javnih usluga (551.648 KM).

Prihodi od zakupa i rente se odnose na prihode od zemljišne rente (549.327 KM) obračunate i uplaćene prema Odluci o utvrđivanju osnovice za obračun rente („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 2/19) i prihode od zakupa objekata Opštine u iznosu od 20.940 KM.

Administrativne i komunalne naknade i takse ostvaruju se u skladu sa Odlukom o opštinskim administrativnim taksama („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 4/12 i 8/13), Odlukom o komunalnim taksama („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 2/12) i taksenim tarifama propisanim pomenutim odlukama, a Odlukom o komunalnoj naknadi („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 3/15) utvrđena je obaveza plaćanja komunalne naknade za korišćenje objekata i uređaja zajedničke komunalne potrošnje.

Komunalne naknade i takse najvećim dijelom se odnose na komunalne takse na firmu (885.994 KM) i na korišćenje prostora za parkiranje motornih, drumskih i priključnih vozila na uređenim i obilježenim mjestima u iznosu od 99.567 KM.

Naknade po raznim osnovama najvećim dijelom se odnose na naknade za uređenje i korišćenje gradskog građevinskog zemljišta (635.387 KM), naknade za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta (231.163 KM), naknade za korišćenje komunalnih dobara od opšteg interesa (401.802 KM), naknade za korišćenje šuma i šumskog zemljišta (95.831 KM), naknade za vode (194.904 KM) i sredstva za finansiranje posebnih mjera zaštite od požara u iznosu od 304.611 KM.

Naknada za uređenje gradskog građevinskog zemljišta propisana je Odlukom o uređenju prostora i građevinskom zemljištu („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 2/16 i 3/17). Skupština opštine je donijela Program korištenja sredstava od naknade za pretvaranje poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe za 2020. godinu, Program korištenja sredstava od vodoprivrednih naknada za 2020. godinu, Program i izmjene i dopune Programa korištenja sredstava od posebnih naknada za šume za 2020. godinu, Program korištenja sredstava za finansiranje zaštite od požara za 2020. godinu, Program i izmjene i dopune Programa utroška sredstava od koncesionih naknada za 2020. godinu, uz prethodno pribavljene saglasnosti nadležnih ministarstava. Izvještaji o realizaciji prethodno navedenih programa usvojeni su Zaključkom Skupštine opštine.

Prihodi od pružanja javnih usluga čine prihodi Opštinske uprave (113.168 KM) i prihodi nižih budžetskih korisnika u iznosu od 438.479 KM. Prihodi nižih budžetskih korisnika najvećim dijelom se odnose na prihode Centra za predškolsko vaspitanje i obrazovanje (326.415 KM), Centra za socijalni rad (48.077 KM), Sportske dvorane (44.944 KM) i Centra za kulturu i obrazovanje (16.690 KM).

Grantovi su iskazani u iznosu od 265.369 KM, od čega na fondu 01 (114.769 KM) i fondu 05 (150.600 KM).

Grantovi na fondu 01 najvećim dijelom se odnose na grant Republike Bugarske za projekat „Informacija znači bolje obrazovanje“ (14.723 KM), Republike Hrvatske za projekat INER (32.047 KM) i Italije za projekat CIRCLE (25.473 KM), donacije pravnih lica za Centar za socijalni rad (10.280 KM), grantove od fizičkih lica za izgradnju vodovodne infrastrukture na području opštine Laktaši (18.105 KM) i grant za opremanje vrtića u Aleksandrovcu po projektu „Rastimo zajedno” obezbjeđen kroz treću tranšu od Investiciono razvojne banke po osnovu Ugovora o dodjeli sredstava u sklopu Finansijskog mehanizma za finansiranje projekata integrisanog i održivog lokalnog razvoja u Republici Srpskoj 2018/2019. godini u iznosu od 12.091 KM.

Na fondu 05 iskazani su kapitalni grantovi koji se u cijelosti odnose na uplaćena sredstva građana po osnovu učešća građana za asfaltiranje puteva.

Transferi između ili unutar jedinica vlasti su iskazani u iznosu od 3.099.769 KM, od čega na fondu 01 (991.578 KM), fondu 03 (200.000 KM) i fondu 05 (1.908.191 KM).

Transferi na fondu 01 najvećim dijelom se odnose na transfere od Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske prema Centru za socijalni rad za finansiranje prava iz socijalne zaštite utvrđenih u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti (690.528 KM) i sredstva za lične invalidnine (196.194 KM), od Republičkog sekretarijata za raseljena lica i migracije Republike Srpske za izgradnju rasvjete i vodovodne mreže (31.577 KM) i za adaptaciju javne rasvjete (20.000 KM), Ministarstva rada i boračko invalidske zaštite Republike Srpske za sanaciju spomen obilježja (10.675 KM), Ministarstva finansija Republike Srpske po osnovu zapisnika Poreske uprave (7.086 KM) i Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske za Centar za kulturu i obrazovanje (9.000 KM).

Na fondu 03 iskazan je transfer Ministarstva finansija Republike Srpske u skladu sa Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o određivanju prioriternih projekata iz Programa javnih investicija RS za finansiranje iz Budžeta u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 112/20) namjenjen za sufinansiranje projekta osposobljavanja i tehničkog opremanja komunalnog preduzeća za selektivno prikupljanje i reciklažu otpada, te organizovanja kampanje za jačanje svijesti stanovništva o pravilnom upravljanju otpadom odobrena.

Na fondu 05 iskazani su transferi od Jedinice za koordinaciju poljoprivrednih projekata Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske na osnovu Odluke Vlade RS o korišćenju sredstava od povrata PDV-a u okviru Projekta registracije nekretnina („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 84/20) u iznosu od 1.169.183 KM i transferi od Fonda solidarnosti za obnovu Republike Srpske radi ublažavanja ekonomskih posljedica izazvanih pandemijom korona virusa u vidu direktne finansijske pomoći lokalnim zajednicama (694.770 KM), jednokratne pomoći komunalnim policajcima angažovanim u periodu mart-april (4.000 KM) i transfer Centru za predškolsko vaspitanje i obrazovanje za isplatu najniže plate, poreza i doprinosa za mjesec april u iznosu od 40.238 KM.

6.1.1.2. Primici

Primici su iskazani u iznosu od 975.622 KM, a čine ih primici za nefinansijsku imovinu (37.946 KM), primici od finansijske imovine (15.655 KM), primici od zaduživanja (700.000 KM) i ostali primici u iznosu od 222.021 KM.

Primici za nefinansijsku imovinu se odnose se na primitke ostvarene od prodaje zemljišta, a primici od finansijske imovine na primitke od naplate datih zajmova (11.150 KM) i primitke po osnovu naplaćenih potraživanja koja su izmirena u skladu sa Uredbom o izmirenju poreskih obaveza putem obveznica Republike Srpske u iznosu od 4.505 KM.

Primici od zaduživanja u cijelosti se odnose na primitke od realizacije kredita kod „NLB Banka” a.d. Banja Luka (obrazloženo u tački 6.3.2.1. izvještaja), a ostali primici najvećim dijelom se odnose na primitke za naknade plata za porodiljsko odsustvo koji se refundiraju od Javnog fonda za dječiju zaštitu Republike Srpske (u daljem tekstu: Fond dječije zaštite) u iznosu od 79.644 KM, primitke od povrata poreza na dodatu vrijednost (68.925 KM) i primitke za naknade plata za vrijeme bolovanja koji se refundiraju od Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske u iznosu od 43.159 KM.

6.1.2. Rashodi i izdaci

Opština je u obrascu PIF iskazala rashode i izdatke u iznosu od 17.678.857 KM, od čega na fondu 01 (15.597.264 KM), fondu 03 (200.000 KM) i na fondu 05 (1.887.593 KM), a čine ih rashodi (13.359.362 KM) i izdaci u iznosu od 4.319.495 KM.

6.1.2.1. Rashodi

Rashodi su iskazani u iznosu od 13.359.362 KM, od čega na fondu 01 (13.048.874 KM), na fondu 03 (200.000 KM) i na fondu 05 (110.488 KM), a čine ih rashodi za lična primanja zaposlenih (5.250.921 KM), rashodi po osnovu korišćenja robe i usluga (3.543.310 KM), rashodi finansiranja i drugi finansijski troškovi (92.639 KM), subvencije (236.544 KM), grantovi (1.723.884 KM), doznake na ime socijalne zaštite koje se isplaćuju iz budžeta Republike, opština i gradova (2.332.260 KM), rashodi finansiranja, drugi finansijski troškovi i rashodi transakcija razmjene između ili unutar jedinica vlasti (91.623 KM), rashodi po sudskim rješenjima (44.864 KM) i transferi između i unutar jedinica vlasti u iznosu od 43.317 KM.

Rashodi za lična primanja zaposlenih su iskazani u iznosu od 5.250.921 KM, od čega na fondu 01 (5.206.683 KM) i na fondu 05 (44.238 KM), a odnose se na rashode za bruto plate zaposlenih (4.130.710 KM), bruto naknade troškova i ostalih ličnih primanja zaposlenih po osnovu rada (892.525 KM), naknade plata zaposlenih za vrijeme bolovanja, roditeljskog odsustva i ostalih naknada plata (152.885 KM) i otpremnine i jednokratne pomoći u iznosu od 74.801 KM.

Rashode za bruto plate čine plate kod Opštinske uprave (2.628.509 KM) i plate kod nižih budžetskih korisnika u iznosu od 1.502.201 KM, od čega su na fondu 05 evidentirane bruto plate kod Centra za predškolsko vaspitanje i obrazovanje finansirane iz sredstava Fonda solidarnosti u iznosu 40.238 KM.

Lična primanja zaposlenih u Opštinskoj upravi definisana su Kolektivnim ugovorom za zaposlene u Opštinskoj upravi opštine Laktaši („Službeni glasnik Opštine Laktaši” broj 8/17, 7/18, 8/18, 1/19, 3/19, 8/19, 2/20, 4/20, 7/20, 8/20 i 10/20) i Odlukom o platama i drugim pravima funkcionera opštine („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 9/16, 3/17, 2/18 i 10/20).

Plate zaposlenih se obračunavaju po koeficijentima iz Kolektivnog ugovora za zaposlene u Opštinskoj upravi opštine Laktaši, a koji su usklađeni sa koeficijentima iz Posebnog kolektivnog ugovora za zaposlene u oblasti lokalne samouprave Republike Srpske.

Rashode za bruto naknade troškova i ostalih ličnih primanja zaposlenih po osnovu rada čine naknade kod Opštinske uprave (548.913 KM) i naknade kod nižih budžetskih korisnika u iznosu od 343.612 KM. Naknade kod Opštinske uprave najvećim dijelom čine naknade za topli obrok (165.355 KM), regres za godišnji odmor (119.253 KM) i naknade za prevoz na posao i sa posla (58.153 KM).

Rashodi za otpremnine i jednokratne pomoći odnose se na Opštinsku upravu (51.740 KM) i niže budžetske korisnike (23.061 KM), od čega su na fondu 05 kod Opštinske uprave evidentirane ostale jednokratne pomoći finansirane iz sredstava Fonda solidarnosti u iznosu 4.000 KM. Otpremnine i jednokratne pomoći, kod Opštinske uprave, najvećim dijelom se odnose na otpremnine po kolektivnom ugovoru (15.770 KM), novčane pomoći u slučaju smrti (16.902 KM) i ostale jednokratne pomoći u iznosu od 13.500 KM.

Rashode po osnovu korišćenja robe i usluga su iskazani u iznosu od 3.543.310 KM, a najvećim dijelom čine ih rashodi po osnovu utroška energije, komunalnih, komunikacionih i transportnih usluga (538.801 KM), rashodi za tekuće održavanje (443.357 KM), rashodi

za stručne usluge (349.326 KM), rashodi za održavanje javnih površina i zaštite životne sredine (1.340.122 KM) i ostali nepomenuti rashodi u iznosu od 670.093 KM.

Rashodi po osnovu utroška energije, komunalnih, komunikacionih i transportnih usluga najvećim dijelom odnose se na rashode po osnovu utroška električne energije (154.989 KM), lož ulja (64.416 KM), kao i rashode za poštanske usluge (76.545 KM), centralno grijanje (66.828 KM) i usluge korištenja fiksnog telefona (36.275 KM) i mobilnog telefona u iznosu od 32.587 KM.

Odlukom o korištenju mobilnih telefona i visini troškova definisano je pravo zaposlenima na korištenje službenih telefona u visini odobrenih paketa u okviru VPN servisa.

Rashode za tekuće održavanje čine rashodi za tekuće održavanje zgrada (28.107 KM), ostalih građevinskih objekata (315.310 KM), opreme (37.081 KM) i ostalo tekuće održavanje u iznosu od 62.860 KM.

Rashode za stručne usluge najvećim dijelom čine rashodi za kompjuterske usluge (77.076 KM), usluge informisanja i medija (63.719 KM), pravne i administrativne usluge (26.028 KM), usluge osiguranja (23.507 KM) i ostale stručne usluge fizičkog obezbijeđenja zgrade (21.962 KM), higijeničarske službe (19.951 KM) i dr. U okviru ostalih stručnih usluga evidentirane su bruto naknade za rad za izvršene poslove angažovanim licima na provođenju izbora (9.689 KM) i bruto naknade po osnovu zaključenog ugovora o djelu sa fizičkim licem (2.045 KM) i iste nisu klasifikovane shodno članu 92. (stav 10) Pravilnika o budžetskim klasifikacijama, sadržini računa i primjeni kontnog plana za budžetske korisnike („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 98/16, 115/17 i 118/18).

Rashodi za održavanje javnih površina i zaštite životne sredine odnose se na usluge održavanja zelenih površina (125.068 KM), usluge zimske službe (139.853 KM), usluge čišćenja javnih površina (244.775 KM), utrošak električne rasvjete na javnim površinama (424.124 KM) i ostale usluge uređenja prostora (čišćenja, regulacije, sanacije i zaštita vodotoka i kanala i dr.) u iznosu od 406.302 KM.

Programom zajedničke komunalne potrošnje za 2020. godinu definisan je obim i način obavljanja djelatnosti zajedničke komunalne potrošnje, održavanje komunalnih objekata, kao i izvori sredstava za finansiranje zajedničke komunalne potrošnje, te potrebna sredstva za ostvarivanje ciljeva predviđenih programom.

Ostale nepomenute rashode najvećim dijelom čine rashodi za bruto naknade za rad van radnog odnosa (505.756 KM), rashodi po osnovu reprezentacije (61.051 KM) i ostali nepomenuti rashodi u iznosu od 82.336 KM.

Rashode za bruto naknade za rad van radnog odnosa najvećim dijelom čine naknade odbornicima (292.562 KM), naknade članovima komisija i radnih grupa (147.157 KM) i naknade po ugovorima o djelu u iznosu od 30.734 KM.

Naknade odbornicima se odnose na odbornički dodatak (241.375 KM), naknade funkcionerima Opštine (41.068 KM) i naknade odbornicima za vjenčanja (10.119 KM), a naknade članovima komisija i radnih grupa najvećim dijelom se odnose na naknade članovima biračkih odbora (74.488 KM) i naknade za Opštinsku izbornu komisiju (48.532 KM). Pomenute naknade su obračunate u skladu sa Odlukom o odborničkom dodatku odbornicima Skupštine opštine Laktaši i naknadama članovima radnih tijela i Odlukom o platama i drugim pravima funkcionera opštine.

Rashode po osnovu reprezentacije najvećim dijelom čine rashodi po osnovu reprezentacije u zemlji (9.659 KM), organizacije prijema, manifestacija i sl. (43.975 KM) i rashodi za poklone u iznosu od 6.216 KM.

Pravilnikom o troškovima reprezentacije i poklonima u Opštinskoj upravi opštine Laktaši definisani su uslovi i način korišćenja eksterne i interne reprezentacije, korisnici i dozvoljena visina sredstava reprezentacija, te procedura i pravila davanja i primanja poklona i druga pitanja u vezi poklona.

Ostali nepomenuti rashodi najvećim dijelom se odnose na rashode nastale u vezi sprovođenja i organizovanja mjera obaveznog karantina na području Opštine zbog vanredne situacije uzrokovane pandemijom korona virusa.

Rashodi finansiranja i drugi finansijski troškovi najvećim dijelom se odnose na rashode po osnovu kamata za primljene zajmove kod UniCredit banke (87.473 KM) i NLB banke u iznosu od 4.395 KM.

Subvencije su iskazane u iznosu od 236.544 KM, od čega na fondu 01 (220.259 KM) i na fondu 05 (16.285 KM).

Subvencije na fondu 01 najvećim dijelom se odnose na subvencije u oblasti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (162.156 KM), subvencije nefinansijskim subjektima u oblasti saobraćaja i veza (48.000 KM) i subvencije ostalim nefinansijskim subjektima (9.404 KM)

Raspodjela subvencija je vršena na osnovu Programa korištenja sredstava za podsticaj proizvodnje za 2020. godinu i Programa dodjele subvencija poslovnim subjektima sa područja opštine Laktaši pogođenim krizom izazvanom novim virusom korona COVID-19 („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 4/20).

Najznačajnije subvencije u oblasti poljoprivrede dodijeljene su za podršku povrtarskoj i voćarskoj proizvodnji (58.006 KM), zdravstveni pregled grla na poljoprivrednim gazdinstvima (36.225 KM), vanredne pomoći za prevazilaženje problema u poljoprivrednoj proizvodnji i intervencije na tržištu (31.605 KM), podršku protivgradnoj preventivi (30.000 KM), unapređenje jagodarstva i vinogradarstva (23.000 KM), podršku udruženju poljoprivrednih proizvođača (18.000 KM), podršku plasteničkoj proizvodnji (9.543 KM) i podršku pčelarskoj proizvodnji (8.000 KM).

Subvencije nefinansijskim subjektima u oblasti saobraćaja i veza odnose se na subvencije za javni prevoz putnika na području Opštine (za nerentabilne saobraćajne linije) dodijeljene putem Javnog poziva prevoznicima „Autoprevoz gradski saobraćaj” d.o.o. Banja Luka (21.000 KM) i „Gold trans” d.o.o. Laktaši u iznosu od 27.000 KM.

Na fondu 05 iskazane subvencije date poslovnim subjektima u cilju ublažavanja ekonomskih posljedica izazvanih pandemijom korona virusa, dodijeljene putem Javnog poziva, a čine ih subvencije na komunalne takse za isticanje poslovnog imena, naknade za zauzimanje javne površine, dio kamate po kreditima za mikro i mala preduzeća i preduzetnike na području opštine Laktaši (13.635 KM) i subvencije za turističke vaučere za subvencionisano korišćenje usluge smještaja u ugostiteljskim objektima sa područja opštine Laktaši (2.650 KM).

Grantovi su iskazani u iznosu od 1.723.884 KM, od čega na fondu 01 (1.473.919 KM), na fondu 03 (200.000 KM) i na fondu 05 (49.965 KM).

Tekuće grantove na fondu 01 najvećim dijelom čine:

- tekući grantovi sportskim organizacijama i udruženjima u iznosu od 176.700 KM, od čega su najznačajnija sredstva odobrena Košarkaškom klubu „Igokea” (27.000 KM), Fudbalskim klubovima „Laktaši” (18.000 KM) i „Sloga” (18.000 KM) i Plivačkom klubu „Delfin” (11.350 KM),
- tekući grantovi organizacijama za afirmaciju porodice, zaštitu prava žena, djece, izbjeglih i raseljenih lica, boraca i osoba sa invaliditetom u iznosu od 109.950 KM, od čega se najveći dio odnosi na grant Opštinskoj boračkoj organizaciji (38.700 KM),

- tekući grantovi organizacijama i udruženjima u oblasti obrazovanja, naučno-istraživačke djelatnosti, kulture i informacija 82.450 KM,
- ostali tekući grantovi u zemlji 101.523 KM i
- ostali tekući grantovi neprofitnim subjektima u zemlji u iznosu od 885.998 KM, od čega su najznačajnija sredstva odobrena Dobrovoljnom vatrogasnom društvu (360.000 KM), Javnom preduzeću Protivgradna preventiva Republike Srpske a.d. Gradiška (30.000 KM), Sindikalnoj organizaciji Opštinske uprave (26.000 KM), Centru za djecu, mlade i porodicu (25.200 KM), Udruženju penzionera (20.000 KM), Udruženju poljoprivrednih proizvođača (18.000 KM) i Sindikalnim organizacijama ostalih budžetskih korisnika (10.100 KM).

Na fondu 03 iskazan je grant KP „Komunalac” finansiran iz Programa javnih investicija Republike Srpske (obrazloženo u tački 6.1.1.1. izvještaja), a na fondu 05 iskazan je grant Javnoj ustanovi Osnovna škola „Holandija” Slatina finansiran sredstvima Fonda solidarnosti a namjenjen za rekonstrukciju objekta područne škole u Drugovićima.

Opština je najveći dio sredstava granta dodijelila shodno podnesenim i odobrenim budžetskim zahtjevima (Dobrovoljno vatrogasno društvo, Opštinska boračka organizacija i dr.), a za dio grantova koji se dodjeljuje organizacijama i udruženjima u oblasti obrazovanja, naučno-istraživačke djelatnosti, kulture i informacija i ostalim neprofitnim subjektima u zemlji, Opština nije utvrdila jasne i precizne kriterijume za dodjelu istih.

Doznake na ime socijalne zaštite koje se isplaćuju iz budžeta Republike, opština i gradova čine doznake korisnicima socijalne zaštite (štićenicima) i pružaocima usluga socijalne zaštite koje se realizuju preko Centra za socijalni rad (2.080.066 KM), doznake građanima i pružaocima usluga socijalne zaštite koje realizuje Opštinska uprava (251.194 KM) i doznake učenicima i studentima koje se realizuju preko Narodne biblioteke u iznosu od 1.000 KM.

Doznake koje su realizovane preko Centra za socijalni rad odnose se na stalnu novčanu pomoć koja se isplaćuje štíćenicima ustanova socijalne zaštite (349.027 KM), dodatak za pomoć i njegu drugog lica koji se isplaćuje štíćenicima ustanova socijalne zaštite (1.027.102 KM), jednokratnu novčanu pomoć koja se isplaćuje štíćenicima ustanova socijalne zaštite (63.914 KM), lične invalidnine (196.195 KM), ostale tekuće doznake (43.842 KM), doznake ustanovama socijalne zaštite za smještaj štíćenika (256.710 KM) i doznake hraniteljskim porodicama za smještaj štíćenika (138.276 KM) i doznake sigurnim kućama za smještaj žrtava nasilja u porodici u iznosu od 5.000 KM.

Doznake građanima koje realizuje Opštinska uprava definisane su internim pravilnicima i odlukama, a najvećim dijelom se odnose na stipendije i nagrade najboljim učenicima i studentima (124.907 KM), novčane pomoći borcima, vojnim invalidima, porodicama poginulih boraca i civilnim žrtvama rata (77.507 KM), ostale tekuće pomoći namjenjene socijalno ugroženim i građanima u izuzetno teškoj zdravstvenoj situaciji (22.800 KM), novčane pomoći izbjeglim i raseljenim licima (13.530 KM) i novčane pomoći za provođenje mjera populacione politike i pružanje podrške natalitetu u iznosu od 10.500 KM.

Rashodi finansiranja, drugi finansijski troškovi i rashodi transakcija razmjene između ili unutar jedinica vlasti se odnose na rashode po osnovu kamata za primljene zajmove kod EIB-a i Svjetske banke-Međunarodne asocijacije za razvoj (IDA), kao i komisionu proviziju po kreditu kod Raiffeisen Zentralbank (obrazloženo u tački 6.3.2.2. izvještaja).

Rashode po sudskim rješenjima čine rashodi po osnovu isplate glavnog duga (17.591 KM), kamate (9.148 KM), advokatskih i pravnih usluga (9.331 KM) i ostali rashodi po sudskim rješenjima u iznosu od 8.794 KM.

Transfere između i unutar jedinica vlasti najvećim dijelom čine transferi Jedinici za koordinaciju poljoprivrednih projekata Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske po osnovu učešća Opštine u projektu „Razvoj konkurentnosti u ruralnim područjima” (33.698 KM), Fondu solidarnosti za dijagnostiku i liječenje oboljenja, stanja i povreda djece u inostranstvu (3.871 KM) i transferi po osnovu zapisnika Poreske uprave o obračunu i poravnanju više i pogrešno uplaćenih javnih prihoda u iznosu od 2.622 KM.

Preporučuje se Načelniku opštine da obezbijedi da se utvrde pravila i kriterijumi za raspodjelu sredstava granta i da se isti primjenjuju.

6.1.2.2. Izdaci

Izdaci su iskazani u iznosu od 4.319.495 KM, od čega na fondu 01 (2.548.390 KM) i na fondu 05 (1.771.105 KM), a čine ih izdaci za nefinansijsku imovinu (2.548.275 KM), izdaci za otplatu dugova (1.619.769 KM) i ostali izdaci u iznosu od 151.451 KM.

Izdaci za nefinansijsku imovinu su iskazani u iznosu od 2.548.275 KM, od čega na fondu 01 (777.170 KM) i na fondu 05 (1.771.105 KM), a odnose se na izdatke za izgradnju i pribavljanje zgrada i objekata (2.071.838 KM), investiciono održavanje, rekonstrukciju i adaptaciju zgrada i objekata (81.116 KM), nabavku postrojenja i opreme (156.523 KM), investiciono održavanje opreme (5.717 KM), nematerijalnu proizvedenu imovinu (96.872 KM), pribavljanje zemljišta (107.532 KM) i zalihe materijala, robe, sitnog inventara, ambalaže i sl. (28.326 KM).

Na fondu 05 evidentirani su izdaci za nefinansijsku imovinu finansirani iz sredstava Fonda solidarnosti u iznosu od 518.277 KM.

Izdaci za izgradnju i pribavljanje građevinskih objekata iskazani su na fondu 01 (392.442 KM) i na fondu 05 u iznosu od 1.679.396 KM, a najvećim dijelom se odnose na izdatke za izgradnju i pribavljanje stambenih objekata i jedinica za posebne socijalne grupe (89.525 KM), ulica i puteva (1.575.699 KM), mosta na rijeci Turjanici u Ljubatovcima (122.673 KM) i vodovoda u iznosu od 177.300 KM.

Izdaci za investiciono održavanje, rekonstrukciju i adaptaciju zgrada i objekata iskazani su na fondu 01 (11.933 KM) i na fondu 05 u iznosu od 69.183 KM, a najvećim dijelom se odnose na rekonstrukciju društvenih domova u Šušnjarima (28.028 KM) i Jablanu u iznosu od 25.228 KM.

Izdaci za nabavku postrojenja i opreme iskazani su na fondu 01 (152.600 KM) i na fondu 05 u iznosu od 3.923 KM, a najvećim dijelom se odnose na izdatke za nabavku računarske opreme (34.724 KM) i alarmnih i sigurnosnih sistema u iznosu od 59.088 KM.

Izdaci za otplatu dugova iskazani su na fondu 01 u iznosu od 1.619.769 KM, a odnose se na izdatke za otplatu glavnice po osnovu primljenih zajmova u zemlji dospjelih u 2020. godini (743.786 KM) i izdatke za otplatu dugova prema drugim jedinicama vlasti u iznosu od 875.983 KM (obrazloženo u tački 6.3.2.1. izvještaja).

Ostali izdaci iskazani su na fondu 01 u iznosu od 151.451 KM, a najvećim dijelom odnose se na izdatke po osnovu naknada plata za porodijsko odsustvo koje se refundira od Fonda za dječiju zaštitu (73.619 KM), izdatke po osnovu PDV-a (45.562 KM) i izdatke po osnovu naknada plata za vrijeme bolovanja koje se refundira od Fonda zdravstvenog osiguranja u iznosu od 17.196 KM.

6.1.3. Budžetski rezultat (suficit/deficit)

U obrascu PIB iskazan je budžetski suficit tekućeg perioda u iznosu od 1.744.103 KM, a predstavlja zbir bruto budžetskog suficita (2.483.327 KM) i neto izdataka za nefinansijsku imovinu iskazanih u negativnom iznosu od 739.224 KM. Iskazani bruto budžetski suficit

predstavlja razliku između budžetskih prihoda (15.532.201 KM) i budžetskih rashoda (13.048.874 KM), a neto izdaci za nefinansijsku imovinu iskazani u negativnom iznosu predstavljaju razliku između primitaka za nefinansijsku imovinu (37.946 KM) i izdataka za nefinansijsku imovinu u iznosu od 777.170 KM.

6.1.4. Neto finansiranje

Neto finansiranje je iskazano u negativnom iznosu od 571.717 KM, kao razlika po osnovu primitaka od finansijske imovine (15.655 KM), primitaka od zaduživanja (700.000 KM), ostalih primitaka (222.021 KM) i raspodjele suficita (neurošenih namjenskih budžetskih sredstava) iz ranijeg perioda u iznosu od 261.827 KM, i izdataka za otplatu dugova (1.619.769 KM) i ostalih izdataka (151.451 KM).

6.1.5. Razlika u finansiranju

Razliku u finansiranju u iznosu od 1.172.386 KM čini budžetski suficit (1.744.103 KM) i neto finansiranje iskazano u negativnom iznosu od 571.717 KM.

6.2. Bilans uspjeha

6.2.1. Prihodi

Prihodi u bilansu uspjeha iskazani su u iznosu od 22.255.232 KM, a čine ih poreski i neporeski prihodi, grantovi, transferi između različitih jedinica vlasti (obrazloženo u tački 6.1.1. izvještaja) i prihodi obračunskog karaktera.

Prihodi obračunskog karaktera iskazani su u iznosu od 4.464.240 KM, a odnose se na prihode od usklađivanja vrijednosti imovine (446.469 KM), dobitke od prodaje imovine-zemljišta (33.093 KM), pomoći u naturi (191.600 KM), ostale prihode obračunskog karaktera (1.625.915 KM), prihode obračunskog karaktera po osnovu poreskih i drugih fiskalnih propisa (500.065 KM), prihode obračunskog karaktera po osnovu odnosa sa drugim jedinicama vlasti (920.992 KM) i prihode obračunskog karaktera od finansijske i nefinansijske imovine i transakcija unutar iste jedinice vlasti u iznosu od 746.106 KM.

Prihodi od usklađivanja vrijednosti imovine najvećim dijelom su evidentirani po osnovu izvještaja iz jedinstvene evidencije o prijavljenim i uplaćenim porezima.

Ostali prihodi obračunskog karaktera najvećim dijelom odnose se na početno evidentiranje imovine (zemljište i objekti) koja datira iz ranijih godina a koja zbog specifičnih okolnosti iz opravdanih razloga nije mogla biti uvrštena u bilansne knjigovodstvene evidencije u skladu sa članom 63. stav (2) Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i procjenama za budžetske korisnike u iznosu od 1.618.854 KM.

Prihodi obračunskog karaktera po osnovu odnosa sa drugim jedinicama vlasti najvećim dijelom se odnose na obračunate prihode po osnovu prenosa imovine na Opštinu u vezi ulaganja u Dječiji vrtić u Aleksandrovcu (798.781 KM) i ulaganja u opremanje porodične ambulante u Slatini (65.000 KM), a evidentirane u skladu sa članom 65. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike i Instrukcijom Ministarstva finansija.

Prihodi obračunskog karaktera od finansijske i nefinansijske imovine i transakcija unutar iste jedinice vlasti odnose se na obračunate prihode po osnovu prenosa imovine (zgrade Doma kulture) sa Centra za kulturu i obrazovanje na Opštinu evidentirane u skladu sa članom 62. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike.

6.2.2. Rashodi

Rashodi u Bilansu uspjeha su iskazani u iznosu od 23.670.501 KM, a čine ih tekući rashodi, transferi između i unutar jedinica vlasti (obrazloženo u tački 6.1.2. izvještaja) i rashodi obračunskog karaktera.

Rashodi obračunskog karaktera iskazani su u iznosu od 10.311.139 KM, a najvećim dijelom se odnose na nabavnu vrijednost realizovanih zaliha (28.326 KM), rashode po osnovu amortizacije (4.397.403 KM), rashode od usklađivanja vrijednosti imovine (5.133.017 KM) i rashode obračunskog karaktera po osnovu odnosa unutar iste jedinice vlasti u iznosu od 746.106 KM.

Rashode po osnovu amortizacije su iskazani u iznosu od 4.397.403 KM, od čega kod Opštinske uprave 4.280.390 KM i nižih budžetskih korisnika 117.013 KM, a čine ih rashodi po osnovu amortizacije zgrada i građevinskih objekata (4.033.063 KM), postrojenja i opreme (201.392 KM), investicione imovine (46.986 KM) i nematerijalne imovine u iznosu od 115.962 KM.

Rashodi po osnovu amortizacije zgrada i građevinskih objekata odnose se na stambene objekte i jedinice (21.689 KM), poslovne objekte i prostore (531.802 KM), saobraćajne objekte (1.713.813 KM) i ostale građevinske objekte u iznosu od 1.765.759 KM.

Rashodi po osnovu amortizacije postrojenja i opreme najvećim dijelom se odnose na prevozna sredstva (79.415 KM), komunikacionu i računarsku opremu (41.652 KM), opremu za obrazovanje, nauku, kulturu i sport u iznosu od 36.957 KM.

Prilikom obračuna amortizacije, kod Opštinske uprave, primjenjuju su stope propisane Pravilnikom o primjeni godišnjih amortizacionih stopa za budžetske korisnike („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 110/16). Zbog programske greške amortizacione stope u 2020. godini su neznatno odstupale, a rashodi po osnovu amortizacije više obračunati za 11.695 KM.

Rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine najvećim dijelom se odnose na rashode od usklađivanja vrijednosti imovine po osnovu evidentiranja efekata procjene (4.177.949 KM) i rashode po osnovu korekcije nenaplaćenih potraživanja starijih od godinu dana evidentiranih po osnovu Izvještaja iz jedinstvene evidencije o prijavljenim i uplaćenim porezima u iznosu od 955.067 KM.

Rashodi obračunskog karaktera po osnovu odnosa unutar iste jedinice vlasti odnose se na evidentiranje efekata prenosa zgrade Doma kulture sa Centra za kulturu i obrazovanje shodno članu 62. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike.

6.2.3. Finansijski rezultat

U Bilansu uspjeha, kao razlika prihoda u iznosu od 22.255.232 KM i rashoda u iznosu od 23.670.501 KM, iskazan je negativan finansijski rezultat u iznosu od 1.415.269 KM.

6.3. Bilans stanja

U Bilansu stanja Opštine, na dan 31.12.2020. godine, iskazana je ukupna aktiva neto vrijednosti 189.710.430 KM (bruto vrijednosti 240.593.164 KM i ispravke vrijednosti 50.882.734 KM) koju čine poslovna aktiva neto vrijednosti 174.080.814 KM i vanbilansna aktiva u iznosu od 15.629.616 KM. Ukupna aktiva je uravnotežena sa ukupnom pasivom koju čine poslovna pasiva (174.080.814 KM) i vanbilansna pasiva u iznosu od 15.629.616 KM.

6.3.1. Poslovna aktiva

Poslovna aktiva iskazana je u iznosu od 224.963.548 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 50.882.734 KM i neto vrijednosti 174.080.814 KM, a odnosi se na kratkoročnu finansijsku imovinu i razgraničenja, nefinansijsku imovinu u tekućim sredstvima, dugoročnu finansijsku imovinu i razgraničenja i nefinansijsku imovinu u stalnim sredstvima.

6.3.1.1. Kratkoročna finansijska imovina i razgraničenja

Kratkoročna finansijska imovina i razgraničenja iskazana su u iznosu od 12.377.683 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 8.841.055 KM i neto vrijednosti 3.536.628 KM, a odnose se na gotovinu i gotovinske ekvivalente, kratkoročne plasmane, kratkoročna potraživanja, kratkoročna razgraničenja, kratkoročnu finansijsku imovinu i razgraničenja iz transakcija sa drugim jedinicama vlasti.

Gotovina i gotovinski ekvivalenti iskazani su u iznosu od 2.461.613 KM, a čine ih novčana sredstva na bankovnim računima (2.459.603 KM) i blagajna u iznosu od 2.010 KM, od čega je gotovina u blagajni kod Opštinske uprave (270 KM) i kod nižih budžetskih korisnika (1.740 KM).

Kratkoročni plasmani iskazani su u iznosu od 940 KM (bruto i neto vrijednosti), a odnose se na potraživanja po datim zajmovima koja dopijevaju na naplatu do godinu dana.

Kratkoročna potraživanja iskazana su u iznosu od 9.688.420 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 8.841.055 KM i neto vrijednosti 847.365 KM. Neto vrijednost kratkoročnih potraživanja najvećim dijelom čine potraživanja za nenaplaćene poreze, doprinose i neporeske prihode (765.684 KM) i potraživanja za poreze, doprinose i neporeske prihode za koje je produžen rok plaćanja, a dopijevaju na naplatu u roku do godinu dana (-8.654 KM) koja su evidentirana na osnovu Izvještaja iz jedinstvene evidencije o prijavljenim i uplaćenim porezima, kao i potraživanja po osnovu prodaje i izvršenih usluga (43.760 KM) i ostala kratkoročna potraživanja u iznosu od 23.583 KM.

Kratkoročna razgraničenja iskazana su u iznosu od 38.121 KM, a najvećim dijelom se odnose na kratkoročna razgraničenja po osnovu neizmirenih obaveza za naknade plata za vrijeme roditeljskog odsustva i bolovanja koje se refundiraju od fondova obaveznog socijalnog osiguranja u iznosu od 32.735 KM.

Kratkoročna finansijska imovina i razgraničenja iz transakcija sa drugim jedinicama vlasti iskazana su u iznosu od 188.589 KM, a najvećim dijelom odnosi se na potraživanja od Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske po osnovu transfera za Centar za socijalni rad (74.337 KM), potraživanja od Ministarstva finansija po osnovu raspodjele javnih prihoda na dan 31.12.2020. godine (39.345 KM), potraživanja od Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske (38.198 KM) i potraživanja od Republičkog sekretarijata za raseljena lica i migracije Republike Srpske u iznosu od 20.000 KM.

U 2020. godini, Skupština opštine je donijela četiri odluke o konačnom otpisu nenaplativih potraživanja na osnovu kojih je izvršeno isknjižavanje nenaplativih potraživanja u iznosu od 575.221 KM, od čega su potraživanja za stanarine i garaže (155.264 KM), korišćenje javnih površina (6.948 KM), eksploatisani šljunak (200.687 KM) i komunalnu naknadu (252.322 KM).

Takođe, shodno Odluci o stavljanju van snage odluke o utvrđivanju učešća korisnika za izgradnju vodovodnih sistema Maglajani i Kriškovci izvršeno je isknjižavanje potraživanja u iznosu od 38.160 KM.

6.3.1.2. Nefinansijska imovina u tekućim sredstvima

Nefinansijska imovina u tekućim sredstvima iskazana je u iznosu od 112.268 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 1.078 KM i neto vrijednosti 111.190 KM. Neto vrijednost se odnosi na stalnu imovinu (stan) namijenjenu prodaji u iznosu od 31.500 KM i zalihe rezervnih dijelova i materijala koji je ostao neutrošen poslije završetka izgradnje vodovodnih sistema Maglajani i Kriškovci, a koje su date KP „Budućnost” na skladištenje i čuvanje i koriste se za održavanje pomenutih vodovodnih sistema u iznosu od 79.690 KM.

6.3.1.3. Dugoročna finansijska imovina i razgraničenja

Dugoročna finansijska imovina i razgraničenja iskazana su u iznosu od 2.134.356 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 11.552 KM i neto vrijednosti 2.122.804 KM. Neto vrijednost čine akcije i učešća u kapitalu (1.469.924 KM), dugoročni zajmovi (144.625 KM) i potraživanja za poreze, doprinose i neporeske prihode za koje je produžen rok plaćanja evidentirana na osnovu Izvještaja iz jedinstvene evidencije o prijavljenim i uplaćenim porezima u iznosu od 508.255 KM.

Akcije i učešća u kapitalu odnose se na akcije i učešća u kapitalu u KP „Budućnost” (vlasnički udio Opštine od 65%) u iznosu od 1.059.011 KM, KP „Komunalac” (vlasnički udio Opštine od 65%) u iznosu od 196.336 KM i JP „Dep-ot” (vlasnički udio Opštine od 8%) u iznosu od 214.577 KM.

U okviru pozicije akcija i učešća u kapitalu Opština nije evidentirala svoje učešće u JZU Dom zdravlja, čiji je osnivač i vlasnik, i isti nije uključila u konsolidovani finansijski izvještaj kako je propisano članom 123. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike (obrazloženo u tački 6. izvještaja).

Dugoročni zajmovi najvećim dijelom se odnose na potraživanja od KP „Budućnost” u iznosu od 135.000 KM. Prema obrazloženju datom za potrebe revizije, Skupština opštine Laktaši je 2008. godine donijela Odluku o preuzimanju dijela duga od ODJKP „Budućnost” Laktaši prema „Vodovodu” a.d. Banja Luka u iznosu od 135.000 KM („Službeni glasnik opštine Laktaši” broj 7/08). Shodno članu 2. pomenute odluke, uložena sredstva ODJKP „Budućnost” Laktaši trebalo je evidentirati kao dugoročnu obavezu prema Opštini, a prilikom vlasničke transformacije uložena sredstva je trebalo konvertovati u akcije odnosno vlasnički kapital, što nije učinjeno.

Opština nije vršila procjenu naplativosti i korekciju vrijednosti dugoročnog zajma, koji se odnosi na potraživanja od KP „Budućnost” iz ranijeg perioda, a shodno odredbama člana 73. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike. Zbog prethodno navedenog dugoročni zajmovi i finansijski rezultat ranijih godina više su iskazani za 135.000 KM.

Preporučuje se Načelniku opštine da obezbijedi da se vrši procjena naplativosti i korekcija vrijednosti dugoročnog zajma, koji se odnosi na potraživanja od KP „Budućnost”, shodno odredbama člana 73. Pravilnika o računovodstvu, računovodstvenim politikama i računovodstvenim procjenama za budžetske korisnike.

6.3.1.4. Nefinansijska imovina u stalnim sredstvima

Nefinansijska imovina u stalnim sredstvima iskazana je u iznosu od 210.339.241 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 42.029.049 KM i neto vrijednosti 168.310.192 KM, a odnosi se na proizvedenu i neproizvedenu stalnu imovinu, dragocjenosti i nefinansijsku imovinu u stalnim sredstvima u pripremi.

Proizvedena stalna imovina iskazana je u iznosu od 123.834.568 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 41.979.316 KM i neto vrijednosti 81.855.252 KM. Neto vrijednost proizvedene stalne imovine čine zgrade i objekti (78.207.896 KM), postrojenja i oprema (1.004.114 KM), investiciona imovina (2.388.289 KM) i nematerijalna proizvedena imovina (254.953 KM).

Zgrade i objekte čine stambeni objekti i jedinice (1.382.081 KM), poslovni objekti i prostori (24.509.727 KM), saobraćajni objekti (24.949.652 KM) i ostali objekti (27.366.437 KM). Stambene objekte i jedinice najvećim dijelom čine stanovi za smještaj boračke populacije, ratnih vojnih invalida i izbjeglih i raseljenih lica (781.836 KM). Poslovne objekte i prostore najvećim dijelom čine sportsko rekreativni objekti (14.343.059 KM) i objekti obrazovnih i naučnih institucija (4.164.064 KM). Saobraćajne objekte najvećim dijelom čine putevi i ulice (14.319.060 KM), objekti javne rasvjete (6.549.682 KM) i tuneli i mostovi (3.365.328 KM). Ostale objekte najvećim dijelom čine vodovodi, toplovodi i kanalizacija (20.561.233 KM) i sportsko rekreativni tereni i trgovi u iznosu od 4.853.805 KM.

U 2020. godini, bruto vrijednost zgrada i objekata povećana je za 1.975.389 KM, ispravka vrijednosti za 604.096 KM, a neto vrijednost za 1.371.393 KM po osnovu evidentiranja građevinskih objekata u vlasništvu Opštine (zgrade Doma kulture i bivše OŠ Krnete), a nakon evidentiranja efekata procjene tržišne vrijednosti nepokretnosti u vlasništvu Opštine (poslovnih objekata i prostora, stanova, garaža i dr.) izvršene od strane sudskog vještaka građevinske struke, bruto vrijednost zgrada i objekata je smanjena za 4.570.783 KM, ispravka vrijednosti za 27.571 KM, a neto vrijednost za 4.543.212 KM.

Postrojenja i opremu najvećim dijelom čine oprema za obrazovanje, nauku, kulturu i sport (384.716 KM), komunikaciona i računarska oprema (170.168 KM) i prevozna sredstva u iznosu od 139.703 KM.

Investiciona imovina se odnosi na poslovne prostore i objekte koji se daju u zakup klasifikovane u skladu sa članom 23. Pravilnika o budžetskim klasifikacijama, sadržini računa i primjeni kontnog plana za budžetske korisnike.

Nematerijalna proizvedena imovina iskazana je u iznosu od 1.190.619 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 935.666 KM i neto vrijednosti 254.953 KM. Neto vrijednost se odnosi na računarske programe (48.957 KM) i ostalu nematerijalnu proizvedenu imovinu (prostorni plan, šumsko-privrednu osnovu, regulacione planove i druge projekte) u iznosu od 205.996 KM.

Dragocjenosti su iskazane u iznosu od 11.399 KM, a odnose se na knjige (5.265 KM), umjetnička djela (5.814 KM) i arhivsku građu u iznosu od 320 KM.

Neproizvedena stalna imovina je iskazana u iznosu od 85.856.029 KM, a odnosi se na zemljište (85.393.335 KM), ostala prirodna dobra-šume (428.778 KM) i nematerijalnu neproizvedenu imovinu-licence u iznosu od 33.916 KM.

Zemljište čini poljoprivredno zemljište (4.949.685 KM), gradsko-građevinsko zemljište (11.370.397 KM), ostalo gradsko-građevinsko zemljište (65.321.646 KM) i ostalo zemljište sa pripadajućom vodenom površinom u iznosu od 3.751.607 KM.

Vrijednost zemljišta, u 2020. godini, povećana je za 772.660 KM po osnovu evidentiranja vrijednosti novostečenog zemljišta shodno rješenjima Republičke uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove o utvrđivanju prava svojine na nepokretnostima (zemljištem) i evidentiranja efekata transakcija kupovine, prodaje i zamjene zemljišta tokom godine.

Nefinansijska imovina u stalnim sredstvima u pripremi iskazana je u iznosu od 587.512 KM, a odnosi se na saobraćajne objekte u pripremi (187.407 KM), ostale objekte u pripremi (112.910 KM), stambene objekte i jedinice u pripremi (92.052 KM), medicinsku i laboratorijsku opremu u pripremi (82.549 KM), nematerijalnu proizvedenu imovinu u

pripremi (69.366 KM), poslovne objekte u pripremi (29.811 KM) i opremu za obrazovanje, nauku, kulturu i sport u pripremi u iznosu od 13.417 KM.

6.3.2. Poslovna pasiva

Poslovna pasiva je iskazana u iznosu od 174.080.814 KM, a odnosi se na kratkoročne obaveze i razgraničenja, dugoročne obaveze i razgraničenja i vlastite izvore.

6.3.2.1. Kratkoročne obaveze i razgraničenja

Kratkoročne obaveze i razgraničenja iskazane su u iznosu od 2.993.125 KM, a odnose se na kratkoročne finansijske obaveze (1.171.365 KM), obaveze za lična primanja zaposlenih (355.112 KM), obaveze iz poslovanja (393.537 KM), obaveze za subvencije, grantove i doznake na ime socijalne zaštite (183.422 KM), kratkoročna rezervisanja i razgraničenja (81 KM), ostale kratkoročne obaveze (116 KM) i kratkoročne obaveze i razgraničenja iz transakcija sa drugim jedinicama vlasti u iznosu od 889.492 KM.

Kratkoročne finansijske obaveze čine obaveze po kratkoročnom kreditu kod „NLB Banka“ a.d. Banja Luka (468.335 KM) i obaveze koje dospijevaju na naplatu do godinu dana po osnovu dugoročnog kredita kod „UniCredit Bank“ a.d. Banja Luka u iznosu od 703.030 KM.

Kratkoročno kreditno zaduženje kod „NLB Banka“ a.d. Banja Luka u iznosu od 700.000 KM realizovano je u toku godine na osnovu Odluke Skupštine opštine Laktaši (iz 2019. godine) o kreditnom zaduženju u svrhu privremenog finansiranja deficita proizašlog iz gotovinskog toka (tekuće likvidnosti). Ministarstvo finansija Republike Srpske je dalo saglasnost na pomenuto kreditno zaduženje. Ugovorom je definisana fiksna (nominalna) kamatna stopa od 2,15% godišnje i način otplate kredita u 12 jednakih mjesečnih anuiteta.

Obaveze za lična primanja zaposlenih odnose se na obaveze za bruto plate zaposlenih i bruto naknada plata (303.731 KM), od čega se na Opštinsku upravu odnosi (145.476 KM), kao i bruto naknade troškova i ostalih ličnih primanja zaposlenih po osnovu rada, otpremnina i jednokratnih pomoći (51.381 KM), od čega se na Opštinsku upravu odnosi iznos od 32.772 KM.

Obaveze iz poslovanja odnose se na obaveze za nabavku roba i usluga u zemlji i inostranstvu (223.321 KM), nabavku stalne imovine (115.628 KM), primljene avanse (16.034 KM) i poreze i doprinose na teret poslodavaca (10.350 KM), kao i obaveze po sudskim rješenjima (2.368 KM), po osnovu poreza za dodatu vrijednost (6.384 KM) i obaveze prema fizičkim licima u iznosu od 19.452 KM.

Obaveze za subvencije, grantove i doznake na ime socijalne zaštite čine obaveze za subvencije (1.281 KM), obaveze za grantove (39.790 KM) i obaveze za doznake na ime socijalne zaštite (142.351 KM) koje su najvećim dijelom evidentirane kod Centra za socijalni rad evidentirane u iznosu od 141.551 KM.

Kratkoročne obaveze i razgraničenja iz transakcija sa drugim jedinicama vlasti čine obaveze po osnovu kredita kod Evropske investicione banke (13.403 KM), Raiffeisen Zentralbank Austrija (864.182 KM) i Svjetske banke po „Hitnom projektu oporavka od poplava“ u iznosu od 11.335 KM, kao i obaveze po Zapisnicima Poreske uprave u iznosu od 572 KM.

U 2020. godini, putem šest provedenih multilateralnih kompenzacija izmirene su obaveze u ukupnom iznosu od 82.574 KM.

Sa 28.02.2021. godine izmirene su obaveze Opštine dospjele na 31.12.2020. godine u ukupnom iznosu od 913.371 KM, od čega su obaveze opštinske uprave (505.384 KM) i obaveze nižih budžetskih korisnika (407.987 KM). Najveći dio izmirenih obaveza čine

obaveze za lična primanja zaposlenih (355.111 KM), obaveze iz poslovanja (374.149 KM), obaveze za doznake na ime socijalne zaštite (142.351 KM) i obaveze za grantove u iznosu od 39.790 KM.

6.3.2.2. Dugoročne obaveze i razgraničenja

Dugoročne obaveze i razgraničenja iskazane su u iznosu od 8.491.485 KM, a čine ih dugoročne obaveze po zajmovima, dugoročna rezervisanja i razgraničenja i dugoročne obaveze i razgraničenja iz transakcija sa drugim jedinicama vlasti.

Dugoročne obaveze po zajmovima iskazane su u iznosu od 2.284.849 KM, a odnose se na neizmirene obaveze po osnovu Ugovora o dugoročnom kreditu kod „UniCredit Bank” a.d. Banja Luka.

U 2017. godini realizovan je dugoročni kredit kod „UniCredit Bank” a.d. Banja Luka u iznosu od 4.000.000 KM, po fiksnoj kamatnoj 3.55% godišnje, na period od 8 godina uključujući i grejs period od 2 godine. Kredit je namjenjen za refinansiranje neisplaćenog dugoročnog kredita, odnosno finansiranje prijevremenog otkupa druge emisije obveznica i finansiranje prenesenih obaveza. Skupština opštine Laktaši je donijela Odluku o dugoročnom kreditnom zaduženju, a na kreditno zaduženje data je saglasnost Ministarstva finansija Republike Srpske.

Dugoročna rezervisanja i razgraničenja iskazana su u iznosu od 4.380 KM, a odnose se na razgraničenja po osnovu kredita datih mladim bračnim parovima iz ranijeg perioda.

Dugoročne obaveze i razgraničenja iz transakcija sa drugim jedinicama vlasti iskazane su u iznosu od 6.202.256 KM, a čine ih dugoročne obaveze po osnovu kredita (iz ranijeg perioda) kod Evropske investicione banke za finansiranje projekta „Izgradnja i rekonstrukcija vodovoda i kanalizacije opštine Laktaši” (5.455.021 KM), Raiffeisen Zentralbank Austrija za finansiranje projekta „Izgradnja vodovodnih sistema Maglajani i Kriškovci” (432.091 KM) i Svjetske banke - Međunarodne asocijacije za razvoj (IDA) po „Hitnom projektu oporavka od poplava” za finansiranje sanacije i rekonstrukcije lokalne infrastrukture oštećene usljed poplava u iznosu od 315.144 KM.

U 2008. godini, Opština je sa Ministarstvom finansija Republike Srpske zaključila Ugovor o prenosu kreditnih sredstava Raiffeisen Zentralbank Austrija za finansiranje projekta „Izgradnja vodovodnih sistema Maglajani i Kriškovci u iznosu 6.913.457 KM (3.534.794 Eura), sa rokom otplate 12,5 godina uz grejs period od 4,5 godina.

U 2012. godini, Opština je sa Ministarstvom finansija Republike Srpske zaključila Ugovor o prenosu kreditnih sredstava Evropske investicione banke (EIB) za finansiranje projekta „Izgradnja i rekonstrukcija vodovoda i kanalizacije opštine Laktaši” u iznosu do 9.996.247 KM (5.111.000 Eura), a sredstva su odobrena pod istim uslovima pod kojima je EIB odobrila Republici Srpskoj, sa rokom otplate 25 godina, periodom odgode plaćanja 8 godina uračunatom u rok otplate, a sa 31.12.2019. godine iskorištena (povučena) su sredstva u iznosu od 5.468.424 KM.

Ugovor o prenosu kreditnih sredstava Svjetske banke - Međunarodne asocijacije za razvoj (IDA) za finansiranje sanacije i rekonstrukcije lokalne infrastrukture oštećene usljed poplava u iznosu od 369.082 KM (150.000 SDR) zaključen je sa Ministarstvom finansija Republike Srpske u 2015. godini. Sredstva su odobrena pod istim uslovima pod kojima je Svjetska banka odobrila Republici Srpskoj, sa rokom otplate 25 godina, periodom odgode plaćanja 5 godina uračunatom u rok otplate.

Izveštaj o stanju duga i izdatim garancijama na dan 31.12.2020. godine objavljen je u Službenom glasniku Republike Srpske, u skladu sa rokom iz člana 72. stav 2. Zakona o

zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 71/12, 52/14 i 114/17).

6.3.2.3. Vlastiti izvori

Vlastiti izvori sredstava iskazani su u iznosu od 162.596.204 KM, a čine ih trajni izvori sredstava (78.414.532 KM), finansijski rezultat ranijih godina (85.596.941 KM) i negativan finansijski rezultat tekuće godine u iznosu od 1.415.269 KM.

Trajni izvori sredstava najvećim dijelom se odnose na vrijednost zemljišta 75.303.143 KM i učešća u kapitalu kod entiteta pod kontrolom 1.255.347 KM (imovina koja ne podliježe amortizaciji, a čija vrijednost je utvrđena u ranijim obračunskim periodima).

Finansijski rezultat ranijih godina treba korigovati za iznos od 135.000 KM zbog navedenog u tački 6.3.1.3. izvještaja.

Negativan finansijski rezultat tekuće godine u iznosu od 1.415.269 KM odnosi se na negativan finansijski rezultat iskazan u bilansu uspjeha kao razliku između iskazanih ukupnih prihoda 22.255.232 KM i ukupnih rashoda 23.670.501KM.

6.3.3. Vanbilansna evidencija

Vanbilansna aktiva i pasiva, na dan 31.12.2020. godine, iskazane su u iznosu od 15.629.616 KM, a najvećim dijelom se odnose na date mjenice, od čega su najznačajnije date mjenice Vladi Republike Srpske za zaduženje kod EIB-a (9.996.247 KM) i date mjenice za zaduženje kod Unikredit banke u iznosu od 2.522.654 KM.

6.4. Bilans novčanih tokova

U Bilansu novčanih tokova iskazan je pozitivan neto novčani tok iz poslovnih aktivnosti u iznosu od 4.192.873 KM, negativan neto novčani tok iz investicionih aktivnosti u iznosu od 2.439.481 KM i negativan neto novčani tok iz aktivnosti finansiranja u iznosu od 919.769 KM. Neto priliv (povećanje) gotovine iskazan je u iznosu od 833.623 KM, gotovina na početku perioda 1.627.990 KM i gotovina na kraju perioda u iznosu od 2.461.613 KM.

Bilans novčanih tokova nije sačinjen u skladu sa članom 42. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika i ne pruža relevantne informacije o novčanim tokovima iz poslovnih aktivnosti u skladu sa zahtjevima MRS-JS 2 Izvještaj o novčanim tokovima (paragrafi 22 i 24), jer nisu iskazani prilivi gotovine po osnovu transfera sredstava iz Programa javnih investicija u 2020. godini u iznosu od 200.000 KM, kao ni odlivi gotovine po osnovu datih grantova KP „Komunalac” u iznosu od 200.000 KM. Zbog prethodno navedenog, prilivi i odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti potcijenjeni su za iznos od 200.000 KM.

Preporučuje se Načelniku opštine da obezbijedi da se u bilansu novčanih tokova prezentuju prilivi i odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti u skladu sa zahtjevima MRS-JS 2 Izvještaj o novčanim tokovima (paragrafi 22 i 24) i članom 42. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika.

6.5. Vremenska neograničenost poslovanja

Opština je u Napomenama uz finansijske izvještaje dala obrazloženja vezana za stalnost poslovanja, što je u skladu sa zahtjevima MRS-JS 1 Prezentacija finansijskih izvještaja (paragrafi 15(c) i 38).

6.6. Potencijalna imovina i potencijalne obaveze

U Napomenama uz finansijske izvještaje objelodanjena je informacija da su se u 2020. godini vodila 22 značajnija spora u kojima se Opština pojavljuje u svojstvu stranke, od toga protiv Opštine vođeno je 11 značajniji sudskih sporova, po raznim osnovama, sa utuženim glavnim dugom u iznosu od 963.330 KM (bez zakonskih zatezних kamata) i 11 značajnijih sudskih sporova koja se vode po tužbama opštine sa utuženim glavnim dugom u iznosu od 503.980 KM (bez zakonskih zatezних kamata). Objelodanjena informacija nije potpuna jer ne sadrži informacije o strankama u sporu, vrsti i vrijednosti spora u skladu sa zahtjevima MRS-JS 19 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina (paragraf 100).

Opština je za potrebe revizije dostavila detaljniju Informaciju o sudskim sporovima, koju je Skupština opštine usvojila zaključkom od 20.04.2021. godine. U informaciji su navedeni najznačajniji sporovi, stranke u sporu, predmeti i vrijednosti spora, te stanje rješivosti spora i navedeno je da je Pravobranilaštvo Republike Srpske zastupalo opštinu Laktaši u 110 parničnih postupaka, 52 izvršna postupka, 872 upravna postupka i 9 vanparničnih postupaka. Informacija Pravobranilaštva Republike Srpske o radu na predmetima koji se odnose na opštinu Laktaši, usvojena je zaključkom Skupštine opštine od 27.05.2021. godine.

6.7. Napomene uz finansijske izvještaje

Uz Konsolidovani finansijski izvještaj Opštine sačinjene su Napomene, koje pružaju neophodne opšte podatke o Opštini, propisima za izradu godišnjeg obračuna, računovodstvenoj osnovi i primijenjenim računovodstvenim politikama. Napomene ne sadrže obrazloženja navedena u tačkama 3. i 6.6. izvještaja, kao ni dodatne informacije u vezi strukture rashoda za lična primanja, subvencija, grantova i doznaka i iznosa kamata koje dospijevaju za plaćanje u 2021. godini. Ostale dodatne informacije su objelodanjene u skladu sa članom 46. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika i zahtjevima MRS-JS 1 Prezentacija finansijskih izvještaja i drugih relevantnih standarda.

Preporučuje se Načelniku opštine da obezbijedi da se u Napomenama uz finansijske izvještaje objelodanjuju sve informacije u skladu sa članom 46. Pravilnika o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika i zahtjevima MRS-JS 1 Prezentacija finansijskih izvještaja i drugih relevantnih standarda.

Revizijski tim

Dragan Milošević, s.r.

Milijana Stojaković Obradović, s.r.

Stanislava Savić Knežić, s.r.